

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2015

Jakub Seidl

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Jakub Seidl

Politické chování obyvatel Andalusie

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Jakub Seidl**

Vedoucí práce: **Lic. et PhDr. Traian Urban, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

SEIDL, Jakub. *Politické chování obyvatel Andalusie*. Praha, 2015. 35 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Mezinárodní teritoriální studia. Vedoucí diplomové práce PhDr. Traian Urban.

Abstrakt

Tato práce se zabývá politickým chováním obyvatel Andalusie a jeho důvody. Tradičně zde totiž dochází k příklonu k levicové straně PSOE. Předmětem práce je analýza této politické setrvačnosti a cílem je zodpovědět otázku, proč se tento jev v Andalusii vyskytuje. Dochází k nalezení souvislostí mezi historickými, sociopolitickými a ekonomickými faktory a volebním chováním obyvatel.

Práce je rozdělena do dvou hlavních bloků – faktografického a analytického. V prvně jmenovaném je obsažena rekapitulace výsledků autonomních voleb a prostřednictvím výstupů průzkumů veřejného mínění je nastíněno politické chování Andalusanů. Tato data jsou dále rozvíjena v následující části, kde dochází k jejich doplnění a vysvětlení. Analytický segment zabývající se příklonem k PSOE a jeho důvody je rozdělen do kapitol podle charakteru okolností ovlivňujících politické chování na faktory historické, sociopolitické a ekonomické. Ty jsou dále děleny na jednotlivé jevy formující myšlení populace. U historických je studována zaostalost a chudoba, paradox uspokojení a latifundistická struktura zemědělství. U sociopolitických se jedná o politickou kulturu a nacionalismus a mezi nejdůležitější ekonomické faktory patří nezaměstnanost, materialismus a klientelismus.

Abstract

This study concerns the political behavior of the Andalusians and its reasons. In this autonomous community exists a traditional tendency to support the left-wing party PSOE. The object of this study is an analysis of this political trend and the aim is to

explain why this phenomenon exists in the society. There is discovered the link between historical, sociopolitical and economical factors and the voting behavior of the Andalusians.

The study is divided into a factographic and an analytical chapter. The first chapter includes a recapitulation of the results of autonomic elections and also there is an outline of the political behavior using the output of public opinion polls. These data are mentioned also in the next part of the study where are explained more deeply. The analytical chapter concerning the support of PSOE and its reasons is divided into parts following the character of the circumstances affecting the political behavior. The first chapter is about historical factors, the second one about sociopolitical issues and the last one about economical factors. The main historical questions are the underdevelopment and poverty, the satisfaction paradox and the problem of latifundium. The sociopolitical factors include the political culture and nationalism and the chapter about economical issues covers the problems of unemployment, materialism and clientelism.

Klíčová slova

politické chování, autonomní volby, PSOE, Andalusie, politická kultura, zaostalost, nezaměstnanost

Keywords

political behavior, autonomic elections, PSOE, Andalusia, political culture, underdevelopment, unemployment

Rozsah práce: 34,5 normostrany, (62 204 znaků)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Jakub Seidl

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno: Jakub Seidl

E-mail: jseidl@seznam.cz

Semestr: Letní

Akademický rok: 2014/2015

Název práce: Politické chování obyvatel Andalusie

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok): Letní, 2014/2015

Vedoucí bakalářského semináře: doc. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Vedoucí práce (není povinné): PhDr. Traian Urban

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Hlavním důvodem volby tématu je jeho specifčnost. Andalusie je jediným španělským autonomním společenstvím, ve kterém od pádu Frankova režimu vládne jedna a tatáž politická strana – PSOE. Dalším důvodem je pak to, že fenomén politických preferencí Andalusanů není v české odborné literatuře zpracován a lze na něm dobře pozorovat, jak historický vývoj ovlivňuje současnost.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Cílem práce je odpovědět na otázku, proč Andalusané preferují ve volbách levicovou stranu PSOE. Dojde k analýze této politické setrvačnosti a objasnění důvodů, proč se tak děje. Práce se zabývá historickými, sociopolitickými a ekonomickými okolnostmi a klade si ambici analyzovat, jak výše zmíněné faktory formují politické chování obyvatel Andalusie a jaký mají vliv na výsledky voleb v tomto autonomním společenství.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

V Andalusii existuje tradičně značný příklon k levici a tuto politickou setrvačnost monopolizuje strana PSOE. Socialisté zde vládou nepřetržitě od pádu Frankova režimu až do současnosti, jedná se o jediné španělské autonomní společenství, kde k tomuto dochází. Volební chování Andalusanů je hluboce ovlivněno řadou faktorů. Jsou to okolnosti historické (zaostalost, paradox uspokojení, specifická struktura zemědělství), sociopolitické (politická kultura, nacionalismus) a ekonomické (nezaměstnanost, klientelismus). Všechny tyto jevy formují myšlení a politické chování obyvatel a způsobují úspěchy levicové strany. Vysoké volební preference PSOE jsou konstantním jevem a i přes efekty krize a řadu korupčních skandálů se straně nadále daří.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Práce je rozdělena na dva hlavní bloky – faktografický a analytický. První část je teoretického charakteru a obsahuje rekapitulaci výsledků voleb a stručnou charakteristiku politického chování Andalusanů. Druhý segment se zabývá příklonem k PSOE a jeho důvody. Jedná se o analýzu levicové orientace andaluské společnosti a je rozdělena na tři další segmenty podle faktorů ovlivňujících volební preference (historické, sociopolitické a ekonomické). Ty jsou

dále členěny na podkapitoly, jež zkoumají detailněji konkrétní jevy. U historických faktorů se jedná o zaostalost, paradox uspokojení a specifickou strukturu zemědělství. Sociopolitické obsahují část zabývající se politickou kulturou a nacionalismem a ekonomické jsou rozděleny na nezaměstnanost a klientelismus.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Antonio M. Jaime Castillo, Elecciones y poder político en Andalucía 1982-2004 (Sevilla: Centro de Estudios Andaluces, 2005).

Antonio M. Jaime Castillo, La sociedad andaluza del siglo XXI. Diversidad y cambio (Sevilla: Fundación Centro de Estudios Andaluces, 2009).

Eduardo Moyano Estrada a Manuel Pérez Yruela, eds., La Sociedad Andaluza (Córdoba: Instituto de Estudios Sociales de Andalucía, 2003).

Felix Talego Vazquez, Cultura jornalera, poder popular y liderazgo mesiánico: antropología política de Marinaleda (Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla, 1996).

Francisco Rosell, Treinta años de nada, (Córdoba: Almuzara, 2008), 65-70.

José Cazorla Pérez, Estructura Social y Política de Andalucía: Lecturas (Granada: José Carlos Urbano Delgado, 2000).

José Cazorla Pérez, Andalucía entre dos siglos, (Granada: Escuela Superior de Comunicación, 2006).

José Cazorla Pérez, Sobre los Andaluces (Málaga: Librería Ágora, 1990).

Manuel Ruiz Romero, Tiempos de cambio: Andalucía hacia la transición autonómica: Sociedad, partidos políticos e instituciones (Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla, 2008).

„Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 15. 1. 2015).

Podpis studenta a datum

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí bakalářského semináře

Garant oboru

Obsah

Úvod	2
Cíle práce a teze	2
Struktura práce	3
Metodologie	4
Vyrovnání s literaturou	5
Vymezení pojmů	8
1. Politické chování obyvatel Andalusie.....	9
1.1 Výsledky voleb	9
1.2 Politické chování.....	12
2. Příklon k PSOE a jeho důvody	15
2.1 Historické faktory	15
2.1.1 Zaostalost a chudoba.....	15
2.1.2 Paradox uspokojení.....	17
2.1.3 Latifundistická struktura zemědělství	20
2.2 Sociopolitické faktory	22
2.2.1 Politická kultura	22
2.2.2 Nacionalismus.....	24
2.3 Ekonomické faktory.....	25
2.3.1 Nezaměstnanost a materialismus	26
2.3.2 Klientelismus	28
3. Závěr	30
Summary.....	32
Seznam zdrojů.....	33
Knižní zdroje.....	33
Internetové zdroje	34
Ostatní zdroje	35

Úvod

Politickým chováním označujeme soubor určitých názorů, postojů a akcí, kterými disponují a které vykonávají političtí aktéři – politici a voliči. Pro tato konání je stěžejní politické chování občanů – voličů. Nejdůležitějším projevem politického postoje jsou samotné volební preference – tedy to, s jakými politickými stranami se lidé ztotožňují a jaké následně volí.¹ To se odvíjí od řady faktorů, jež jsou předmětem studia této práce. Mnoho zemí je z tohoto pohledu unikátních a rovněž uvnitř států se nacházejí rozdíly vzhledem ke geografickým, historickým či socioekonomickým dispozicím.

Španělsko, kde se liší politické chování obyvatel jednotlivých autonomních oblastí, není v tomto ohledu výjimkou. Velmi zřetelně se tento fenomén projevuje v nejlidnatější a druhé nejrozlehlejší autonomii Španělska - Andalusii. Od doby pádu Frankova režimu zde nepřetržitě vládne jedna politická strana – Španělská socialistická dělnická strana (PSOE), všichni předsedové autonomní vlády Andalusie v novodobé demokratické historii byli členy této politické strany. Andalusie je jedinou autonomní oblastí Španělska, kde k tomuto jevu dochází. Andaluské autonomní společenství na jihu Španělska lze tedy považovat za tradiční baštu levice, kde se PSOE velmi daří. Nic na tom nezměnila ani ekonomická krize posledních let, jejímž důsledkem byl obrovský nárůst nezaměstnanosti obyvatel Andalusie, tato autonomní oblast se stala jednou z recesí nejpostiženějších ve Španělsku. Andalusané se neodklonili od PSOE ani po mnohých korupčních skandálech, které stranu postihly na autonomní úrovni a jsou nyní soudně vyšetřovány, a navzdory všem okolnostem po vyhlášení a konání předčasných autonomních voleb v březnu roku 2015 PSOE opět zvítězila.²

Cíle práce a teze

Cílem práce je odpovědět na otázku, proč Andalusané preferují ve volbách levicovou stranu PSOE. Dojde k analýze zmíněné politické setrvačnosti a objasnění důvodů, proč se tak děje. Tento výrazný příklon k levici je způsoben řadou fenoménů, jež jsou pro

---

¹ Jeffery J. Mondak, *Personality and the Foundations of Political Behavior*, Knihy Google, (New York: Cambridge University Press, 2010), 7, https://books.google.cz/books?id=IbMQ04Er_C4C&printsec=frontcover&dq=political+behavior&hl=cs&sa=X&ei=E3IuVcGjBc7-aMy-gIgE&ved=0CQAQ6AEwAA#v=onepage&q=political%20behavior&f=false (staženo 15. 1. 2015).

² „Elecciones al Parlamento de Andalucía“, Elecciones Parlamento Andalucía 2015, http://www.resultadoseleccionesparlamentoandalucia2015.es/01AU/DAU01999CM_L1.htm (staženo 30. 3. 2015).

andaluskou společnost příznačné a determinující. Úspěch, který socialistická strana v tomto společenství sklízí, je zapříčiněn historickými souvislostmi a sociopolitickými a ekonomickými faktory. Právě těmito okolnostmi se práce zabývá a klade si ambici analyzovat, jak výše zmíněné faktory formují politické chování obyvatel Andalusie a jaký mají vliv na výsledky voleb v tomto autonomním společenství.

Struktura práce

Vzhledem k tomu, že se samotná analýza příklonu obyvatel Andalusie ke straně PSOE zakládá na řadě údajů vycházejících ze statistik a průzkumů veřejného mínění, je práce rozdělena do dvou hlavních bloků.

První blok tvoří faktografická část, jež obsahuje všechny údaje, o které se opírá analytický segment. Teoretická část je dělena na dvě kapitoly – výsledky voleb a politické chování Andalusanů. V první zmíněné kapitole jde o rekapitulaci výsledků voleb v novodobé španělské historii (po pádu Frankova režimu až do současnosti). Předmětem studia jsou pouze volby do autonomního parlamentu, a to kvůli obsahové náročnosti případné analýzy volebních preferencí na více úrovních (celostátní, evropské). Navíc výsledky voleb v Andalusii do centrálního parlamentu do značné míry kopírují výsledky voleb autonomních, proto nepovažujeme za důležité se zabývat celostátní úrovní. Druhá kapitola faktografické části se zabývá názory Andalusanů na politickou a celkovou situaci v regionu. Všechna data jsou výstupem průzkumu veřejného mínění, který pořádá každý rok andaluský think tank CADPEA. Většina údajů pochází z posledního výzkumu z počátku roku 2015. Jedná se o jevy, jako je hodnocení ekonomické situace voličů, osobní názor na politiku jako takovou, ubikace vlastní osoby na politické škále, hodnocení nejzávažnějších problémů, které Andalusii postihují, či stupeň národního cítění.³ Tyto postoje a názory tvoří soubor politického chování jednotlivce a jsou důležitým předpokladem k nejsignifikantnějšímu projevu politické svobodné vůle – volebním preferencím a samotnému odevzdání hlasu ve volbách. Všechny tyto indikátory, jak uvidíme v této práci, velmi dobře slouží k analýze politické setrvačnosti, jež v Andalusii historicky přetrvává. Lze najít veliké množství

---

³ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 15. 1. 2015).

souvislosti mezi zmíněnými faktografickými údaji a volebními výsledky, což ověříme v analytické části.

Druhý blok práce je tvořen stěžejním analytickým segmentem. Zde nalezneme souvislosti mezi údaji představenými ve faktografické části a volebními preferencemi Andalusanů. Cílem je podat vysvětlení tradičního příklonu obyvatel ke straně PSOE a objasnit důvody, proč k této politické setrvačnosti dochází. Tato část je analýzou levicové orientace andaluske společnosti a je rozdělena na tři další segmenty podle faktorů ovlivňujících volební preference. Jedná se o důvody historické, sociopolitické a ekonomické. Jejich jednotlivé podkapitoly se zabývají jevy, jež jsou pro volební výsledky v Andalusii do značné míry determinující. U historických faktorů se jedná o zaostalost, paradox uspokojení a specifickou strukturu zemědělství. Sociopolitické obsahují část zabývající se politickou kulturou a nacionalismem a ekonomické jsou rozděleny na nezaměstnanost a klientelismus. Dojde zde ke zrekapitulování faktografických údajů z první části, jejich doplnění a vysvětlení a dokázání toho, jaký mají vliv na politické chování Andalusanů.

Metodologie

Práce je případovou studií, jedná se o analýzu problematiky tradiční podpory, které se v Andalusii těší levicová politická strana PSOE. Případovou studií rozumíme „(...) *detailní analýzu případu, který byl zvolen jako objekt výzkumu. Cílem je poskytnout hluboké porozumění nebo příčinné vysvětlení vybraného případu. Musí zohlednit celkový kontext události či objektu (sociální, politický, historický), (...)*“.⁴ Tato definice vystihuje podstatu práce, protože se jedná o detailní analýzu příklonu Andalusanů ke straně PSOE a cílem je dokázat, jak ovlivňuje historický, sociopolitický a ekonomický kontext tento fenomén. Případem se v tomto metodologickém přístupu rozumí určitý jasně ohraničený objekt nebo systém, který má svou vnitřní logiku fungování a svou specifickou podstatu.⁵ Obě kritéria zkoumaná politická setrvačnost v Andalusii splňuje. Jde o specifickou problematiku (jediné autonomní společenství ve Španělsku, kde od pádu Frankova režimu vládne jedna a tatáž politická strana) a analyzovat vnitřní logiku fungování tohoto jevu je cílem práce. Konkrétněji jde o případovou studii jedinečnou, protože je případ zkoumán „(...) *pro jeho vnitřní podstatu a jedinečnost. Nezajímá nás*

---

⁴ Petr Drulák a kol., *Jak zkoumat politiku* (Praha: Portál, 2008), 33.

⁵ *Ibid.*, 33.

proto, že bychom jeho prostřednictvím usilovali o poznání obecnějšího fenoménu nebo přispěli k vývoji abstraktních teoretických konstrukcí.“⁶

Zásadní metodou zkoumání je vysvětlující kvalitativní výzkum. Tento přístup klade důraz na interpretaci a porozumění smyslu a významu daného jevu. „*Daný sociální jev je studován tím, že jsou hledány jeho příčiny a důsledky, přičemž je rekonstruován kauzální mechanismus spojující studované příčiny a důsledky.*“⁷ V práci dojde ke kauzálnímu vysvětlení jevů a nalezení souvislostí mezi historickými, sociopolitickými a ekonomickými faktory (příčina) a politickou neměnností, jež v Andalusii přetrvává (důsledek). Hlavní ambicí kvalitativního výzkumu není zobecnění, ale porozumění dané problematice a jejímu kontextu. V tomto případě se snažíme získat vhled do fenoménu tradičního příklonu Andalusanů ke straně PSOE a analyzovat kontext, jenž tento jev ovlivňuje.⁸

Vyrovnění s literaturou

Vzhledem ke specifčnosti tématu jsou všechny zdroje, ze kterých práce čerpá, takřka bezvýhradně zahraniční, především pak španělské. Problematika autonomní politiky v Andalusii, potažmo volebního chování Andalusanů není v české literatuře zpracovaná, a proto jsme byli odkázáni na cizojazyčnou literaturu. Na zkoumání zdrojů a jejich rešerši jsme se zaměřili během studijního pobytu ve Španělsku na Universidad de Granada.

První faktografická část práce čerpá především ze statistických údajů a průzkumů veřejného mínění. Zdrojem pro rekapitulaci výsledků voleb do autonomního andaluského parlamentu je kniha *Elecciones y poder político en Andalucía 1982-2004*, jejíž autorem je Antonio M. Jaime Castillo. Tato publikace obsahuje množství statistických údajů s volebními ukazateli, jako jsou volební účast, výsledky jednotlivých autonomních voleb, či sociální stratifikace voličů konkrétních politických stran.⁹ Dalším klíčovým zdrojem pro první část práce je sborník průzkumů veřejného mínění EGOPA, který publikuje několikrát v roce andaluský think tank Centro de Análisis y Documentación Política y Electoral de Andalucía (CADPEA). Pro čerpání informací z výstupů této instituce jsme se rozhodli kvůli její nestrannosti a odbornosti. Je složena

---

⁶ Ibid., 34.

⁷ Ibid., 16.

⁸ Ibid., 16-19.

⁹ Antonio M. Jaime Castillo, *Elecciones y poder político en Andalucía 1982-2004* (Sevilla: Centro de Estudios Andaluces, 2005), 10-40.

výhradně z profesorů Universidad de Granada a data jsou získávána prostřednictvím vědeckých metod. Ve sborníku jsou obsaženy průzkumy potřebné pro přiblížení politického myšlení a chování obyvatel Andalusie - témata jako hodnocení osobní ekonomické situace, hodnocení politiky jako takové, spokojenost s autonomním uspořádáním, nebo ubikace vlastní osoby na ideologické škále.¹⁰

Pro druhý segment práce je nejzásadnější kniha *La Sociedad Andaluza* od autorů Eduardo Moyano Estrada a Manuel Pérez Yruela. Tato publikace je obsáhlou analýzou andaluské společnosti a obsahuje řadu určujících fenoménů, kterými se v této práci zabýváme. Jedná se například o paradox uspokojení, politickou kulturu, či nacionalistické cítění.¹¹ Podobně rozsáhlou knihou týkající se politického chování populace je *La sociedad andaluza del siglo XXI. Diversidad y cambio*, jíž autorem je Antonio M. Jaime Castillo. Nejdůležitější pro tuto práci je především kapitola týkající se materialismu a postmaterialismu a jejich projevů v Andalusii.¹² Dalšími klíčovými zdroji jsou knihy autora José Cazorla Péreze, profesora Universidad de Granada zaměřujícího se na dění v Andalusii. První z nich je publikace *Estructura Social y Política de Andalucía: Lecturas*, kde se pojednává o vývoji, jenž autonomní společenství prodělalo a o nejrůznějších politických a společenských jevech. Mimo jiné je zde obsažena kapitola o klientelismu, jednom z faktorů, který v práci popisujeme.¹³ Dalšími dílem granadského sociologa a politologa je kniha *Andalucía entre dos siglos*, která se zabývá vývojem a změnami, jež nastaly ve společnosti.¹⁴ Posledním použitým zdrojem tohoto autora je publikace *Sobre los Andaluces*, jež popisuje panorama v Andalusii během prvních dvaceti let od pádu Frankova režimu.¹⁵

V části práce zabývající se strukturou zemědělství a postavením rolníků dobře posloužila kniha *Cultura jornalera, poder popular y liderazgo mesiánico: antropología política de Marinaleda* od Felix Talego Vazquez. Krom toho, že je zde analyzován

---

¹⁰ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 15. 1. 2015).

¹¹ Eduardo Moyano Estrada a Manuel Pérez Yruela, eds., *La Sociedad Andaluza* (Córdoba: Instituto de Estudios Sociales de Andalucía, 2003), 25-40.

¹² Antonio M. Jaime Castillo, *La sociedad andaluza del siglo XXI. Diversidad y cambio* (Sevilla: Fundación Centro de Estudios Andaluces, 2009), 115-139.

¹³ José Cazorla Pérez, *Estructura Social y Política de Andalucía: Lecturas* (Granada: José Carlos Urbano Delgado, 2000), 205.

¹⁴ José Cazorla Pérez, *Andalucía entre dos siglos*, (Granada: Escuela Superior de Comunicación, 2006), 12-13.

¹⁵ José Cazorla Pérez, *Sobre los Andaluces* (Málaga: Librería Ágora, 1990), 56-87.

případ andaluské obce Marinaleda s alternativní formou vlády, tak je také popisována celková situace rolníků a problém latifundistické struktury vlastnictví půdy.¹⁶ Dílo Francisca Rosella *Treinta años de nada* pojednává o období autonomní vlády socialistů až do 21. století a vzhledem ke kritičnosti a možné zaujatosti autora (novinář pravicového deníku *El Mundo*¹⁷) byly využity pouze faktografické údaje týkající se voleb a složení vlády.¹⁸ Při analýze andaluského nacionalismu, cesty k autonomnímu statutu a role PSOE, kterou v tomto ohledu hrála, bylo čerpáno z knihy *Tiempos de cambio: Andalucía hacia la transición autonómica: Sociedad, partidos políticos e instituciones* autora Manuela Ruize Romera, která se podrobně zabývá andaluskou identitou a autonomním procesem.¹⁹ Jako teoretický základ pro definice politického chování a teorie postmaterialismu posloužily knihy *Personality and the Foundations of Political Behavior* od Jeffery J. Mondak²⁰ a *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics* od Ronalda Ingleharta²¹.

Mezi nejdůležitější internetové zdroje patří zmiňovaný sborník think tanku CADPEA a webové stránky andaluské vlády Junta de Andalucía. Z nich byly čerpány jak výsledky voleb, tak i základní faktografické údaje.²² Dalšími klíčovými zdroji jsou internetové stránky andaluského parlamentu²³ a statistický webový portál Datosmacro, ze kterého byly využity některé ekonomické ukazatele.²⁴

---

¹⁶ Felix Talego Vazquez, *Cultura jornalera, poder popular y liderazgo mesiánico: antropología política de Marinaleda* (Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla, 1996), 25-50.

¹⁷ „Encuentros - Francisco Rosell“, *elmundo.es*. Líder de información en español, <http://www.elmundo.es/elmundo/encuentros/andalucia/2015/03/25/francisco-rosell/> (staženo 25. 4. 2015).

¹⁸ Francisco Rosell, *Treinta años de nada*, (Córdoba: Almuzara, 2008), 65-70.

¹⁹ Manuel Ruiz Romero, *Tiempos de cambio: Andalucía hacia la transición autonómica: Sociedad, partidos políticos e instituciones* (Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla, 2008).

²⁰ Mondak, „*Personality and the Foundations of Political Behavior*“.

²¹ Ronald Inglehart, *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*, *Knihy Google*, (Princeton: Princeton University Press, 1977), 4-8, <https://books.google.cz/books?id=wX59BgAAQBAJ&pg=PP1&dq=The+Silent+Revolution:+Changing+Values+and+Political+Styles+among+Western+Publics&hl=cs&sa=X&ei=f-RIVYfVC4bmaPLZgaAF&ved=0CCIQ6AEwAA#v=onepage&q=The%20Silent%20Revolution%3A%20Changing%20Values%20and%20Political%20Styles%20among%20Western%20Publics&f=false> (staženo 24. 4. 2015).

²² „Junta de Andalucía“, *Junta de Andalucía*, <http://www.juntadeandalucia.es/andalucia/economia/agricultura.html> (staženo 24. 4. 2015).

²³ „Parlamento de Andalucía“, *Web del Parlamento de Andalucía*, <http://www.parlamentodeandalucia.es/opencms/export/portal-web-parlamento> (staženo 24. 4. 2015).

²⁴ „Expansión/datosmacro“, *Economía | Macroeconomía | Todos los datos macro*, <http://www.datosmacro.com/paro-epa/espana-comunidades-autonomas/andalucia> (staženo 24. 4. 2015).

Vymezení pojmů

V textu se objevuje několik pojmů, které je potřeba blíže specifikovat a vymežit. Samotný název práce obsahuje termín „politické chování“. Jedná se o jeden z důležitých oborů studia politických věd. Politické chování považujeme za jeden z aspektů celkového chování jednotlivce, jeho studium vychází z uvědomění si, že: „(...) *politika, jako zvláštní druh lidské aktivity není a ani nemůže být oddělen od obecného, celkového chování jednotlivce.*“²⁵ Tento pojem nelze zaměňovat s termínem „volební chování“, který je pouhou součástí chování politického. Jako politické chování tedy rozumíme soubor určitých názorů, postojů a akcí, kterými disponují a které vykonávají političtí aktéři. Většina politologických výzkumů se nezaobírá studiem tohoto fenoménu u jednotlivců, nýbrž analyzuje chování skupiny lidí, organizací, či komunit.²⁶ Předmětem této práce je politické chování obyvatel Andalusiie, jedná se o analýzu celkového souboru atributů, které tento pojem zahrnuje. Nezabýváme se tedy pouze volebním chováním (výsledky voleb), ale i dalšími faktory, jako je zájem o politiku a názory na ní, hodnocení fungování demokracie, ubikace vlastní osoby na ideologické škále, hodnocení vlastní ekonomické situace atd.

Další pojem, který v práci používáme, je novodobá španělská historie. Tímto označením máme na mysli současnou demokratickou etapu Španělského království, jež byla započata po pádu Frankova režimu následována demokratickou transformací. Jedním z důležitých výsledků této tranzice bylo vytvoření a schválení nové ústavy z roku 1978. Ta přetvořila centralistickou formu zřízení za Franca na systém autonomních společenství. Díky autonomním statutům získaly jednotlivé španělské územní celky rozsáhlé kompetence, včetně práva na vlastní politický sněm. Po završení procesu zformování autonomií se konaly první volby do autonomních parlamentů, nejdříve se uskutečnily v historických španělských regionech Katalánsku, Baskicku, Galicii a Andalusii, které měly na základě ústavy z roku 1978 zvláštní rozšířený statut a více pravomocí. První volby do autonomního andalusického parlamentu se uskutečnily v roce 1982.²⁷ Předmětem zkoumání této práce je tedy období od prvních autonomních voleb v roce 1982 do posledních voleb v roce 2015.

---

²⁵ Mondak, „*Personality and the Foundations of Political Behavior*“, 7.

²⁶ Ibid., 3-10.

²⁷ Romero, „*Tiempos de cambio: Andalucía hacia la transición autonómica: Sociedad, partidos políticos e instituciones*“, 60-75.

1. Politické chování obyvatel Andalusie

Jak již bylo zmíněno v úvodu, v Andalusii existuje tradičně značný příklon k levici a tuto politickou setrvačnost monopolizuje socialistická strana PSOE. Jedná se o jediné španělské autonomní společenství, kde v novodobé demokratické historii vládne jedna a tatáž politická strana. Na úspěších, jichž se PSOE v Andalusii těší, toho mnoho nezměnily ani nedávné korupční skandály této strany, či ekonomická krize, která velmi výrazně zasáhla toto autonomní společenství. Důkazem jsou výsledky nedávných předčasných voleb do autonomního parlamentu z března 2015, kdy socialistická strana vedená Susanou Díaz zaznamenala další úspěch a s 35,4% hlasů se opět stala vládnoucí politickou silou.²⁸

1.1 Výsledky voleb

Pro přiblížení politického chování Andalusanů se budeme zabývat jednotlivými atributy tohoto souboru postojů a názorů. Nejprve se budeme věnovat nejsignifikantnějšímu – volebnímu chování. Samotný akt volby dané politické strany je výsledkem určitého přesvědčení, názorového systému a souboru hodnot jednotlivce, je tedy konečným důsledkem ovlivněným ostatními složkami politického chování občana.²⁹

Jak již bylo zmíněno, ústava z roku 1978 přinesla Španělsku novum ve formě autonomního decentralizovaného systému. Díky této změně získali obyvatelé jednotlivých autonomních společenství možnost volit složení svých vlastních regionálních parlamentů, potažmo svou autonomní vládu. Pravomoci jednotlivých autonomních společenství jsou různé. Vzhledem k tomu, že Andalusie byla dle ústavy z roku 1978 zařazena mezi historické regiony, získala poměrně rozsáhlou autonomii. Proces, při kterém se Andalusie proměnila v autonomní společenství, je poměrně složitý. Důležitými milníky jsou referenda z let 1980 a 1981. V prvním jmenovaném si občané odhlasovali to, že Andalusie byla zařazena po bok historických regionů Katalánska, Baskicka a Galicie a mohla tak díky článku 151 ústavy z roku 1978 dojít k autonomii rychlejší cestou. V referendu z roku 1981 obyvatelé souhlasili s návrhem

---

²⁸ „Elecciones al Parlamento de Andalucía“, Elecciones Parlamento Andalucía 2015, http://www.resultadoseleccionesparlamentoandalucia2015.es/01AU/DAU01999CM_L1.htm (staženo 30. 3. 2015).

²⁹ Mondak, „Personality and the Foundations of Political Behavior“, 3-10.

nového statutu a poté již nic nebránilo tomu, aby se z území na jihu Španělska stalo autonomní společenství s vlastním parlamentem.³⁰

První volby do andaluského sněmu se uskutečnily v roce 1982 a PSOE si připsalo vítězství díky zisku rekordních 52,7% všech hlasů. Takový úspěch se později socialistické straně v Andalusii již nepodařilo zaznamenat, nejbližší k tomu byla v roce 2004 s 51,1% hlasů. První složení autonomního parlamentu bylo tedy jasně ve prospěch PSOE. Na tomto výsledku se podepsal dlouhý stín frankizmu, druhá nejúspěšnější strana Alianza Popular (AP) obdržela pouhých 17% hlasů.³¹ Toto uskupení bylo utvořeno při demokratické transformaci bývalými předáky frankistické éry a později se z něj vyvinula nynější pravicová strana Partido Popular (PP). Kromě neochoty Andalusanů volit bývalé frankisty také pomohla PSOE k úspěchu role, kterou tato strana sehrála při procesu zrodu autonomie a referendech o novém statutu Andalusie. Levicová strana prakticky monopolizovala andaluský nacionalismus a požadovala rozsáhlé kompetence. Díky aktivitě jejich předních činitelů a rozsáhlým manifestacím získalo nakonec toto území právo dojít k autonomii rychlejší cestou a připojilo se k historickým regionům.³² Toto úsilí bylo v prvních volbách samozřejmě reflektováno a například politická strana Unión de Centro Democrático (UCD), která nevnímala decentralizaci Španělska pozitivně, skončila až na třetím místě se ziskem pouhých 13% hlasů.³³

Následující volby v roce 1986 vyhrála opět s přehledem PSOE a díky zisku 47% všech hlasů mohla pokračovat ve vládnutí. Suverénní pozici socialistické strany dobře dokresluje výsledek druhé nejúspěšnější strany Partido Popular (PP), jež obdržela dvakrát méně hlasů (22,3%). V roce 1990 se konaly v pořadí třetí volby do andaluského parlamentu a levicová strana opět zvítězila s velikým náskokem (49,8% hlasů).³⁴ Předsedou autonomní vlády byl zvolen Manuel Chaves, který se stal významným lídrem andaluské PSOE a vládl nepřetržitě až do roku 2009. Výsledky voleb z roku 1994 znamenaly pro socialisty i přesto, že znovu obhájili vítězství, neúspěch. Zisk 39% hlasů straně nezaručil většinu v andaluském parlamentu a návrhy jejich politiků byly blokovány kvůli paktu, jež uzavřel opoziční Partido Popular s koalicí levicových stran

---

³⁰ Castillo, „Elecciones y poder político en Andalucía 1982-2004“, 15-19.

³¹ Ibid., 98.

³² Romero, „Tiempos de cambio: Andalucía hacia la transición autonómica: Sociedad, partidos políticos e instituciones“, 149-150.

³³ Castillo, „Elecciones y poder político en Andalucía 1982-2004“, 98.

³⁴ Ibid., 98.

Izquierda Unida (IU). Tato situace vyústila v předčasné volby v roce 1996, kde si PSOE oproti předešlým polepšila o více než 5% (44,9% hlasů). Manuel Chaves zde využil politické taktiky uspořádat autonomní volby ve stejný rok jako celostátní, což se v Andalusii vždy projevilo zvýšenou voličskou účastí.³⁵ Tento úspěch straně zajistil díky koalici s nacionalistickou stranou Partido Andalucista (PA) parlamentní většinu a stabilní vládnutí.³⁶ Autonomní volby v roce 2004 přinesly další nárůst preferencí PSOE (51,1%), socialisté díky tomu dosáhli většiny a stali se jedinou vládnoucí stranou.³⁷ Druhý nejlepší výsledek v historii andaluské PSOE byl zapříčiněn řadou faktorů, velikou měrou se na něm však podepsala atmosféra po teroristických útocích v Madridu z 11. března. Autonomní volby byly uspořádány tři dny po této události, ve stejný den jako volby do centrálního parlamentu, a řada občanů v nich vyjádřila svůj odpor k podpoře invaze do Iráku ze strany vládnoucího PP. Rovněž kontroverzní přístup centrálního kabinetu po teroristickém útoku, kdy se jeho představitelé spíše vyjadřovali ve prospěch spekulací, že atentát má na svědomí baskická organizace ETA, nikoliv islámští teroristé, jak se posléze prokázalo.³⁸ Volby jak na centrální úrovni, tak i v Andalusii skončily jasným vítězstvím PSOE a Manuel Chaves byl popáté v řadě zvolen předsedou andaluské vlády.³⁹ V roce 2008 levicová strana obdržela o něco méně hlasů (48,9%), ale stále to stačilo k tomu, aby v andaluském parlamentu disponovala většinou.⁴⁰ Rok poté však Manuel Chaves rezignoval na post předsedy autonomní vlády a odešel do centrální politiky, kde vykonával funkci ministra pro teritoriální záležitosti.⁴¹

Volby v roce 2012 s sebou přinesly historicky první vítězství pravicové strany Partido Popular (40,7%), která zhruba o jedno procento překonala PSOE vedenou José Antonio

---

³⁵ Ibid., 96.

³⁶ Francisco Rosell, *Treinta años de nada*, (Córdoba: Almuzara, 2008), 65-70.

³⁷ Castillo, „Elecciones y poder político en Andalucía 1982-2004“, 98.

³⁸ „Mariano Rajoy: «Tengo la convicción moral de que fue ETA»“, elmundo.es. Líder de información en español, <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/03/13/espana/1079151420.html> (staženo 18. 1. 2015).

³⁹ „Elecciones Generales de 14 de marzo de 2004“, Congreso de los Diputados, <http://www.congreso.es/consti/elecciones/generales/resultados.jsp?fecha=14/03/2004> (staženo 18. 1. 2015).

⁴⁰ „Resultado de las elecciones al Parlamento de Andalucía celebradas el día 9 de marzo del año 2008“, Web del Parlamento de Andalucía, http://www.parlamentodeandalucia.es/opencms/export/portal-web-parlamento/contenidos/pdf/JuntaElectoral/Resultados/BOJA_2008_63.pdf (staženo 18. 1. 2015).

⁴¹ „Manuel Chaves, vicepresidente tercero y nuevo ministro de Política Territorial“, El Correo de Andalucía - Noticias de Sevilla y su provincia, <http://elcorreoweb.es/manuel-chaves-vicepresidente-tercero-y-nuevo-ministro-de-politica-territorial-MBEC168015> (staženo 20. 1. 2015).

Griñánem (39,5%).⁴² Tento unikátní výsledek byl zapříčiněn několika faktory, jako byla rostoucí nespokojenost obyvatel s velmi špatnou situací v Andalusii, jež byla silně postižena ekonomickou krizí. Rovněž odchod ikony socialistické strany Manuela Chavese ovlivnil řadu voličů. I přesto, že PSOE volby nevyhrála, nakonec díky vytvoření koalice s levicovou IU mohla v Andalusii vládnout a Griñán stanul v čele autonomního kabinetu. Socialistickou stranu však postihla řada korupčních skandálů a předseda vlády byl donucen rezignovat. Nestabilní situace vyústila v nedávné předčasné volby v březnu 2015, kdy PSOE vedená Susanou Díaz zvítězila (35,4%) a předčila druhý Partido Popular o takřka 10% hlasů.⁴³

Jak tedy lze na výsledcích voleb pozorovat, trend příklonu k PSOE provází Andalusii s drobnými výkyvy (rok 2012) od zisku autonomního statutu až po současnost. V nynější době se vzhledem k nespokojenosti obyvatelstva s bipartismem začínají vynořovat nové alternativy (protestní strana Podemos a středová pokrokářská strana Ciudadanos) a výsledky socialistické strany již nejsou, jak bylo vidět v posledních volbách, tak přesvědčivé. Nicméně PSOE se podařilo ve velmi těžké situaci (korupční skandály, přetrvávající důsledky ekonomické krize) opět zvítězit a předčít svého opozičního rivala PP.⁴⁴

1.2 Politické chování

Jak již bylo zmíněno, volba určité politické strany je asi nejsignifikantnějším projevem politického chování a je ovlivněna řadou jeho atributů. Pro lepší pochopení politického myšlení obyvatel Andalusie dobře poslouží některé indikátory, jež budeme dále rozebírat. Patří mezi ně například hodnocení vlastní ekonomické situace, hodnocení politické situace nebo spokojenost s fungováním demokracie a autonomním uspořádáním.

Andalusané jsou vesměs skeptičtí k politické situaci v jejich autonomní oblasti a hodnotí ji spíše negativně. V roce 2013 vidělo 81,4% obyvatel situaci jako velmi špatnou a pouhých 7,8% jako velmi dobrou. Vzhledem k řadě korupčních skandálů

---

⁴² „Resultado de las elecciones al Parlamento de Andalucía celebradas el día 25 de marzo del año 2012“, Web del Parlamento de Andalucía, http://www.parlamentodeandalucia.es/opencms/export/portal-web-parlamento/contenidos/pdf/JuntaElectoral/Resultados/2012-0412-Resolucion_RESULTADOS_ELECTORALES.pdf (staženo 18. 1. 2015).

⁴³ „Elecciones al Parlamento de Andalucía“, Elecciones Parlamento Andalucía 2015, http://www.resultadoseleccionesparlamentoandalucia2015.es/01AU/DAU01999CM_L1.htm (staženo 30. 3. 2015).

⁴⁴ Ibid.

postihujících čelní představitele autonomní politiky a špatné ekonomické situaci se není čemu divit. Zajímavým indikátorem, který dokresluje situaci v Andalusii, je hodnocení toho, co vidí obyvatelé z osobního hlediska jako největší problém. Jedná se jednoznačně o vysokou nezaměstnanost, pro kterou se vyslovilo na začátku roku 2015 54,3% dotázaných. Další okolnosti, jež trápí Andalusany nejvíce, jsou ekonomické potíže, vzdělání a zdravotnictví. Naproti tomu například pouhých 0,8% lidí shledává jako důležité problémy týkající se životního prostředí. Co se týče hodnocení osobní nebo rodinné ekonomické situace, je poměrně vysoké číslo Andalusanů spokojeno – 50,8% obyvatel hodnotilo na začátku roku 2015 svou situaci jako dobrou a 21% jako špatnou.

45

Obyvatelé Andalusie jsou ve vztahu k politice spíše pasivní a vnímají ji negativně. Procento lidí, kteří vnímají politiku jako takovou negativně (68,7%), značně převyšuje ty, kteří mají ve vztahu k ní pozitivní pocity (18,3%). Tento pohled je dozajista umocněn ekonomickou krizí a špatnou situací, ve které se Andalusie v posledních letech ocitla. Ovšem ani před vypuknutím krize nebylo vnímání obyvatel nikterak pozitivní a stále převyšoval počet těch, kteří měli k politice negativní vztah (v roce 2007 – 51,3%). Co se ale může jevit jako potenciální hrozba v hegemonii PSOE, je nespokojenost Andalusanů s fungováním demokracie, jež v posledních letech v důsledku ekonomické krize a korupčních skandálů neustále rostla. Na počátku roku 2015 bylo nespokojeno 67,3% andaluské populace.⁴⁶ Tato společenská nálada může nahrávat různým protestním hnutím bez politické tradice, což se ukázalo v posledních autonomních volbách, kdy nové uskupení Podemos při své první kandidatuře do andaluského parlamentu získalo 14,8%.⁴⁷

I přesto, že Andalusie byla po boku Katalánska, Baskicka a Galicie uznána jako historický region a na základě ústavy z roku 1978 došla k autonomii rychlejší cestou, zde nacionalistické cítění nemá zdaleka takovou váhu jako ve výše zmíněných autonomiích. Většina obyvatel se cítí být stejnou měrou Španěly i Andalusany (64,4%) a pouhých 1,5% vnímají příslušnost pouze k Andalusii. Z toho vyplývá i hodnocení

---

⁴⁵ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 20. 2. 2015).

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ „Elecciones al Parlamento de Andalucía“, Elecciones Parlamento Andalucía 2015, http://www.resultadoseleccionesparlamentoandalucia2015.es/01AU/DAU01999CM_L1.htm (staženo 30. 3. 2015).

autonomního uspořádání, kdy je 46,2% populace spokojeno se stávajícím systémem. Dokonce převažuje počet těch, kteří by uvítali centralistický systém (26,3%) nad těmi, kteří jsou pro rozšíření kompetencí jednotlivých autonomií (22,5%). Počet lidí toužících po státním uspořádání, kde by jednotlivé autonomie měly právo na sebeurčení a osamostatnění se, je minimální (2,7%).⁴⁸

Posledním indikátorem, jež budeme v práci analyzovat je ubikace vlastní osoby a jednotlivých politických stran na ideologické škále. Jedná se o stupnici od 0 do 10, kde 0 je ekvivalentem pro krajní levicí a 10 pro krajní pravici. Většina Andalusanů sebe samotné definuje jako středové nebo středo-levicové voliče. Největší počet se na škále identifikuje s číslem 5 (31,8%) a druhý největší podíl má číslo 4 (23,2%). Ještě více levicově orientovanými se cítí být 16,5% obyvatel (hodnota 3), čemuž by na pravicové straně škále odpovídalo číslo 7, ke kterému se přihlásilo pouhých 5,4% dotázaných. Průměrná hodnota na ideologické stupnici je 4,5. Zajímavé je také jaké hodnoty přisuzují Andalusané jednotlivým politickým stranám. Vládnoucí socialistickou PSOE vnímají jako středo-levicovou a na ideologické stupnici ji přisuzují číslo 4,3. Pozoruhodné je, že opoziční pravicový PP vidí o dost více profilovaný a řadí ji až daleko za středo-pravicové hodnoty (7,6).⁴⁹

---

⁴⁸ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 1. 4. 2015).

⁴⁹ Ibid.

2. Příklon k PSOE a jeho důvody

Politická setrvačnost, jež v Andalusii historicky přetrvává, má řadu hlubokých příčin a důvodů. Úspěch, kterému se levicový PSOE v autonomním společenství na jihu Španělska těší, není pouhou náhodou. Při důkladné analýze tohoto fenoménu můžeme spatřit množství implicitních vztahů mezi odevzdáním hlasu ve volbách a faktory, které formují andaluskou společnost. Jak vyplývá z již představeného konceptu politického chování, tyto okolnosti mají vliv na osobní názory, postoje a přesvědčení voličů, tudíž i na volbu konkrétní politické strany jako takové. Andalusie je v řadě ohledů specifickým regionem a tyto zvláštnosti nepochybně hrají důležitou roli ve volebním chování jeho obyvatel. Jedná se o jedno z historicky nejzaostalejších autonomních společenství ve Španělsku, které je v současné době velmi výrazně postiženo ekonomickou krizí a jejími dopady. Zároveň však v novodobé historii zaznamenalo toto území obrovský pokrok a rozvoj. Stále zde však do jisté míry přetrvává latifundistická struktura zemědělství, chudoba a nezaměstnanost. Všechny zmíněné faktory jsou v této kapitole předmětem analýzy a hledání vztahu, jakým ovlivňují politické chování Andalusanů. Podle sféry, jíž se týkají a s níž souvisí, je můžeme rozdělit na okolnosti historické, sociopolitické a ekonomické.⁵⁰

2.1 Historické faktory

Andalusie a její společnost prodělaly v novodobé historii obrovské a rychlé změny. V posledních desítkách let se toto autonomní společenství proměnilo ze zaostalého a velmi chudého regionu v relativně moderní autonomii. Klíčovou událostí, jež toto dění odstartovala, byl pád Francova režimu a nové, autonomní uspořádání Španělska. Díky procesu demokratické tranzice a decentralizace se v Andalusii po všech stránkách neutěšené panoráma začalo měnit. Řada problémů postihujících toto území v historii však přetrvává i do současné doby, nutno však podotknout, že v mnohem menší míře. To se samozřejmě promítá i do politického chování Andalusanů a má nemalý dopad na jejich volební preference.⁵¹

2.1.1 Zaostalost a chudoba

Zaostalost a chudoba jsou faktory, jež prakticky kontinuálně provází Andalusii během celého 20. století. Území na jihu Španělska bylo ve špatné pozici jak za diktatury Primo de Rivery v letech 1923-1930, tak za druhé španělské republiky, kdy se nepodařilo

---

⁵⁰ Estrada a Yruela, eds., „La Sociedad Andaluza“, 25-30.

⁵¹ Estrada a Yruela, eds., „La Sociedad Andaluza“, 19-25.

vyřešit nejzávažnější problémy jako analfabetismus, či neutěšenou životní situaci, ve které se nacházely téměř 2 miliony zemědělských dělníků. Návrh pozemkové reformy, jež měla za cíl upravit latifundistickou strukturu zemědělství, se nakonec nepodařilo prosadit.⁵² Následovala Španělská občanská válka, jež hluboce postihla celou zemi a Andalusie nebyla výjimkou. I přesto, že toto území nebylo hlavním dějištěm konfliktu, si zde vyžádaly boje mezi republikány a frankisty až 150 tisíc obětí.⁵³ Po skončení války a nástupu generála Francisca Franca k moci se naplno projevíly důsledky ozbrojeného konfliktu a Španělsko muselo čelit závažné ekonomické krizi. Situace v Andalusii byla katastrofální a první roky diktatury jsou označovány jako „*hladová léta*“⁵⁴. Během frankismu se otázku latifundistické struktury zemědělství rovněž nepodařilo rozklíčovat. Vzhledem k tomu, že vlastníci půdy režim podporovali, tak ten neměl zájem tento problém řešit. Statisíce zemědělských dělníků bylo prostřednictvím represí absolutně podřízeno velkostatkářům a byli nuceni pracovat v nuzných podmínkách za velmi malou mzdu.⁵⁵ Tato bídná situace se postupem času začala projevovat masivní emigrací Andalusanů z agrárních oblastí do měst a jiných částí Španělska (především do Katalánska). Za období Frankovy vlády byl v ekonomice Andalusie stále dominantní sektor zemědělství a došlo zde k minimální industrializaci. V druhé polovině diktatury byly zaznamenány iniciativy mířené na rozvoj ostatních oblastí ekonomiky, v hlavní míře se jednalo o sektor služeb. Prostřednictvím podpory a propagace turismu zaznamenala veliký vývoj přímořská oblast Costa del Sol.⁵⁶ Andalusie však stále zůstávala velmi zaostalým regionem a skutečnou modernizaci odstartoval až pád Frankova režimu a demokratická tranzice. Při tomto procesu Španělsko zamířilo decentralizací k uspořádání státu do jednotlivých autonomních společenství, jež získaly nové pravomoci. Andalusie byla nakonec po manifestacích a

---

⁵² Leandro Alvarez Rey, *Andalucía y la guerra civil: estudios y perspectivas*, Knihy Google, (Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla 2006), 32-36, <https://books.google.cz/books?id=Lx0JKDfBTP0C&pg=PA142&lpg=PA142&dq=andaluc%C3%ADa+franquismo&source=bl&ots=zIgKbdigDo&sig=ipCtr6032fkCsXQzhaB6SI2GNI&hl=cs&sa=X&ei=sxU6VYy8CNHTaNNVgcAE&ved=0CFYQ6AEwCQ#v=onepage&q=andaluc%C3%ADa%20franquismo&f=false> (staženo 5. 4. 2015).

⁵³ Ibid., 80.

⁵⁴ Francisco Alejo Fernandez et al., eds., *Cultura andaluza: geografía, historia, arte, literatura, música y cultura popular*, Knihy Google, (Alcala de Guadaira: MAD, 2003), 164, <https://books.google.cz/books?id=QWo2JlvxiuUC&pg=PA165&lpg=PA165&dq=guerra+civil+en+andalucia+muertos&source=bl&ots=1Z5Z-80BJO&sig=URyEb6UIxP9WxUQoLJsSNfNNqMo&hl=cs&sa=X&ei=zno7VfrcO5HvarfDgUg&ved=0CDkQ6AEwAw#v=onepage&q=guerra%20civil%20en%20andalucia%20muertos&f=false> (staženo 5. 4. 2015).

⁵⁵ Pérez, „Estructura Social y Política de Andalucía: Lecturas“, 106-109.

⁵⁶ Fernandez et al., eds., „Cultura andaluza: geografía, historia, arte, literatura, música y cultura popular“, 164-168.

díky výsledku referenda z roku 1980 zařazena po bok historických regionů Katalánska, Baskicka a Galicie. To v praxi znamenalo, že došla k autonomnímu statutu rychlejší cestou a získala rozsáhlejší kompetence. První volby do andaluského parlamentu se konaly v roce 1982 a vyhrála je levicová socialistická strana PSOE. Jak již bylo analyzováno v části práce popisující výsledky voleb, tato strana zde vládne nepřetržitě až dodnes.⁵⁷

Ze stručné rekapitulace moderní historie Andalusie je zřejmé, že definujícím rysem její společnosti je zaostalost a chudoba, která přetrvává i dnes, avšak nutno podotknout, že v mnohem menší míře. Během více než třiceti let, kdy v čele Andalusie stojí PSOE, se autonomní společenství na jihu Španělska postupně modernizovalo a prodělalo řadu změn. Panorama v Andalusii tak začalo mít čím dál tím více rysů vyspělé moderní společnosti a rozdíl mezi zbytkem země se stíraly. I přesto v současnosti přetrvává řada odlišností (úroveň mezd, nezaměstnanost, malá podnikatelská aktivita) a v rámci Španělska se stále jedná o zaostalou autonomii. Během období vlády PSOE došlo k navýšení výdajů státu směřujících do Andalusie, ať už prostřednictvím fondů centrálních či evropských, díky vstupu Španělska do Evropského hospodářského společenství a posléze vznikem EU.⁵⁸ Nejrůznější programy, které měly za cíl zlepšení situace a celkový rozvoj, se postupně začaly projevovat a hospodářská a společenská situace se měnila k lepšímu. Pokrok se týkal prakticky všech oblastí života Andalusanů, jednalo se o výstavbu infrastruktury, rozvoj zdravotnictví, školství nebo služeb. Analfabetismus, který byl v minulosti obrovským problémem, se díky investicím do vzdělání podařilo prakticky vymýtit. Výdaje do zdravotnictví se projeví zvýšením průměrného věku dožití a obrovským poklesem dětské úmrtnosti (mezi lety 1982 a 2013 o 76%).⁵⁹

2.1.2 Paradox uspokojení

Všechny tyto úspěchy a rozvoj Andalusie v posledních desetiletích samozřejmě ovlivnily myšlení obyvatel a formují jejich politické chování. Autonomní společenství na jihu Španělska prodělalo významný, velmi rychlý vývoj, což potvrdil v osobním rozhovoru i profesor specializující se na výzkum Andalusie z Granadské univerzity Ángel Cazorla Martín: „*Během celého dvacátého století Andalusie připomínala spíše*

---

⁵⁷ Romero, „Tiempos de cambio: Andalucía hacia la transición autonómica: Sociedad, partidos políticos e instituciones“, 60-75.

⁵⁸ Rosell, „Treinta años de nada“, 272.

⁵⁹ Pérez, „Andalucía entre dos siglos“, 111-112.

region z třetího světa, byla sužovaná obrovskou bídou, lidé, především pak zemědělští dělníci, žili v otřesných podmínkách a často neměli peníze ani na základní potraviny. Pamatuji si, jak ve vesnici, ve které jsem žil, byly vyasfaltovány silnice až v 80. letech, rovněž elektrický proud byl zaveden až po pádu Francova režimu. Je tedy logické, že si obyvatelé nesou tyto vzpomínky hluboko v sobě a má to vliv na jejich politické myšlení.⁶⁰ Lidé pocítili velmi z blízka efekty modernizace a všechna pozitiva, jež přinesla, přisuzují vládnoucí straně PSOE. Cítí obrovskou vděčnost a především pak starší generace preferuje socialisty kvůli historické úloze, kterou tato strana sehrála v rozvoji Andalusie. Například v autonomních volbách v roce 2004 volilo PSOE 71,3% lidí starších 65 let.⁶¹ Jak bylo zmíněno v části věnující se přiblížení politického chování obyvatel, na začátku roku 2015 hodnotila většina Andalusanů svou osobní ekonomickou situaci pozitivně, pouhých 21% populace nebylo spokojeno.⁶² To se může jevit jako paradoxní, když si uvědomíme, že je tento region jedním z krizí nejpostiženějších ve Španělsku a nezaměstnanost vykazuje alarmující hodnoty (na začátku roku 2015 33,6%).⁶³ I přes zmíněný vývoj a značné zlepšení situace, Andalusie platí stále za zaostalé autonomní společenství.⁶⁴ Příkladem může být úroveň mezd, jež nedosahuje španělského ani evropského průměru, nebo ukazatel hrubého domácího produktu na obyvatele, který rovněž nedosahuje celostátního průměru.⁶⁵ To, že i přes tyto faktory je většina populace se svou osobní situací spokojena, lze vysvětlit na fenoménu, který je v andaluské společnosti všudypřítomný – „paradoxu uspokojení“⁶⁶. Tento jev můžeme analyzovat především na základě dění v Andalusii během její novodobé historie. Během celého 20. století byla situace v tomto regionu velmi neutěšená a až do relativně nedaleké minulosti zde přetrvávaly atributy s moderním vyspělým státem prakticky neslučitelné (vysoká dětská úmrtnost, analfabetismus, absence infrastruktury, atd.).⁶⁷ Situace se začala postupně měnit s pádem Frankova režimu a nástupem PSOE do čela

---

⁶⁰ Ángel Cazorla Martín (Universidad de Granada), v osobním rozhovoru s autorem, 11. října 2013.

⁶¹ Castillo, „Elecciones y poder político en Andalucía 1982-2004“, 84.

⁶² „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 7. 4. 2015).

⁶³ „EPA de Andalucía“, Economía | Macroeconomía | Todos los datos macro, <http://www.datosmacro.com/paro-epa/espana-comunidades-autonomas/andalucia> (staženo 7. 4. 2015).

⁶⁴ Eduardo Moyano Estrada a Manuel Pérez Yruela, eds., *La Sociedad Andaluza* (Córdoba: Instituto de Estudios Sociales de Andalucía, 2003), 28.

⁶⁵ „Andalucía“, Economía | Macroeconomía | Todos los datos macro, <http://www.datosmacro.com/paro-epa/espana-comunidades-autonomas/andalucia> (staženo 7. 4. 2015).

⁶⁶ Estrada a Yruela, eds., „La Sociedad Andaluza“, 27.

⁶⁷ *Ibid.*, 24.

autonomního parlamentu. Během posledních 30 let Andalusie prodělala rozsáhlé modernizační změny a lidé tento přerod stále ještě asimilují. Z toho důvodu vzniknul ve společnosti paradox uspokojení. I přesto, že Andalusie je ve srovnání se zbytkem Španělska a členskými zeměmi EU stále zaostalým regionem, její obyvatelé aktuální situaci vidí jinou optikou. Mají na paměti rozsáhlé a rychlé efekty modernizace a ve srovnání s nedávnou minulostí se jim aktuální situace nejeví až tak negativně. Proto i přes veškeré problémy, jež region postihují, vidí situaci pozitivně. Fakt, že je většina Andalusanů spokojena se svou osobní ekonomickou situací i přesto, že úroveň mezd nedosahuje celostátního průměru a autonomii postihuje výrazná nezaměstnanost, je jednoznačně způsoben historickým kontextem a popsáním paradoxem uspokojení, jenž je v andaluské společnosti hluboce zakódován.⁶⁸ Nutno však podotknout, že neproniká všemi vrstvami rovnoměrně. Paradox uspokojení nejvíce charakterizuje skupinu tvořenou pracující třídou s nízkou kvalifikací, seniory, obyvateli venkovských částí, nezaměstnanými lidmi, kteří mají přístup k sociální podpoře a rolníky. Jak toto složení samo o sobě napovídá, jde o část populace, jíž se modernizace nejvíce týkala a která v minulosti žila v nejnuznějších podmínkách (rolníci, obyvatelé venkova). Skupinu, která se již k aktuální situaci staví více kriticky, nicméně jejich optika je stále do jisté míry ovlivněna paradoxem uspokojení, tvoří lidé se středními a vyššími příjmy, s větší kvalifikací, nižším věkovým průměrem a obývající převážně větší městské zóny. Část populace, která vidí efekty modernizace a současnou situaci negativně, zahrnuje Andalusany v nejhorší situaci, kteří jsou nejvíce postiženi efekty ekonomické krize (nezaměstnaní bez nároku na sociální podporu, senioři s nejnižší důchodovou rentou, lidé s velmi nízkými příjmy hraničícími s chudobou). Fenomén paradoxu uspokojení může mít pro andaluskou společnost negativní důsledky. Obyvatelé nejsou zdaleka tak kritičtí a nevyvíjí tlak na vládnoucí politické elity, v důsledku toho je paralyzován samotný proces další modernizace. Negativně působí i na politickou kulturu, protože voliči nejeví kritičnost vůči vládnoucím stranám a hodnocení aktuálního počínání je stále ovlivněno minulostí. Socialistické straně PSOE je, jak bylo vidět v posledních volbách, promíjena i řada korupčních skandálů a trend politické setrvačnosti (příklon k socialistické straně) provází Andalusii od dob získání autonomního statutu až po současnost. Socialistická strana si, jak je logické, přisuzuje veškeré pozitivní změny

---

⁶⁸ „Andalucía“, *Economía | Macroeconomía* [Todos los datos macro, <http://www.datosmacro.com/paropa/espana-comunidades-autonomas/andalucia> (staženo 7. 4 2015).

modernizace v novodobé historii jako svou zásluhu a z faktu, že zde vládne nepřetržitě od roku 1982, značně těží.⁶⁹

2.1.3 Latifundistická struktura zemědělství

Dalším historickým faktorem, který formoval andaluskou společnost a její politické chování, je tradiční latifundistická struktura zemědělství. Agrární sektor byl v minulosti pro toto autonomní společenství klíčovým zdrojem příjmů a pracovních míst. Důsledkem modernizace a rozvoje cestovního ruchu se tento fakt postupem času změnil a dominantním je nyní sektor služeb. Nicméně důležitost zemědělství pro autonomní ekonomiku je stále signifikantní a tvoří téměř jednu třetinu celkového objemu andaluského exportu do zahraničí.⁷⁰ V historii znamenala půda hlavní zdroj bohatství, její vlastnictví bylo soustředěno prostřednictvím latifundií do rukou několika vlivných rodin a na její obhospodařování se najímali námezdní dělníci, jichž ekonomická situace a životní podmínky byly velmi špatné. S nerovnoměrným rozdělením půdy souvisely některé negativní efekty jako chudoba, vysoká nezaměstnanost nebo celková zaostalost. To ještě umocnil nedostatečný rozvoj průmyslu, nízká podnikatelská aktivita a především pak nezáměr vládnoucích vrstev na řešení situace.⁷¹ Během období druhé španělské republiky byly zaznamenány iniciativy směřující k vyřešení problému struktury zemědělství. Jednalo se o pro tu dobu revoluční projekt agrární reformy z roku 1932, který však v praxi příliš nefungoval a nakonec došlo během občanské války a nástupu frankistů k moci k jeho anulaci. Elity vlastníci obrovské latifundie se staly oporou Frankova režimu a tísnivá situace, v níž se nacházely statisíce zemědělských námezdních dělníků, pokračovala. Částečně se jí podařilo vyřešit novou agrární reformou z roku 1984, avšak latifundistická struktura andaluského zemědělství, sice v menší míře než v minulosti, ale stále přetrvává.⁷²

Tento historický problém zanechal v andaluské společnosti množství následků, které ji formují a mají vliv na myšlení obyvatel a jejich politické chování. Výsledkem rozdělení populace na bohatou, úzkou elitu disponující rozsáhlými latifundiemi a chudé, zaostalé rolnictvo žijící na hranici chudoby vtisklo pracovním i sociálním vztahům především v agrárních oblastech atributy podřízenosti a závislosti. Zemědělství dělníci byli

---

⁶⁹ Estrada a Yruela, eds., „La Sociedad Andaluza“, 20-28.

⁷⁰ „Agricultura“, Junta de Andalucía, <http://www.juntadeandalucia.es/andalucia/economia/agricultura.html> (staženo 8. 4. 2015).

⁷¹ Felix Talego Vazquez, *Cultura jornalera, poder popular y liderazgo mesiánico: antropología política de Marinaleda* (Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla, 1996), 45-47.

⁷² Pérez, „Estructura Social y Política de Andalucía: Lecturas“, 105-110.

absolutně závislí na vlastnících půdy a vzhledem k tomu, že si nemohli dovolit přijít o práci, se museli podřídit tvrdým podmínkám a velmi nízkým mzdám. To postupně přerostlo do konfliktu mezi latifundisty a rolníky. Tento vzorec boje vykořisťované většiny proti bohaté úzké elitě v historii velmi markantně formoval myšlení Andalusánů a jejich politické chování.⁷³ Logickým důsledkem je pak identifikace s hodnotami, jež prosazují levicové politické strany jako PSOE, které důležitost ve svých programech přikládají sociálním otázkám. Dalším efektem latifundistické struktury vlastnictví půdy je po dlouhá léta absence silné střední třídy. V minulosti docházelo v andaluské populaci k polarizaci, kde většinu tvoří rolníci a jež prakticky neobsahuje pracovníky jiných sektorů (průmysl), střední třída má velmi slabé zastoupení. Tento efekt dlouho přetrvával a začal se měnit až v novodobé demokratické historii, střední třída se převážně utvořila až v důsledku modernizace a rozvoje v posledních třiceti letech.⁷⁴

V jinak politicky apatické andaluské společnosti bylo rolnické hnutí vždy velmi aktivní a Odborový svaz zemědělských dělníků (SOC) vzniknul již v roce 1976.⁷⁵ Nyní je tato organizace součástí Andaluského odborového svazu pracujících (SAT), který se velmi často zúčastňuje nejrůznějších demonstrací a jehož aktivita během období ekonomické krize v posledních letech značně narostla.⁷⁶ Část andaluských rolníků zastává radikální levicové názory, jejich nejvýznamnějším představitelem je Juan Manuel Sánchez Gordillo, člen antikapitalistické nacionalistické strany CUT, která byla jednou ze zakládajících stran levicové koalice Izquierda Unida.⁷⁷ Gordillo je rovněž starostou obce Marinaleda, která sproslula alternativním ekonomickým a politickým systémem založeným na kolektivním hospodaření, přímé demokracii, rovnosti (všichni obyvatelé mají stejnou mzdu) a plné zaměstnanosti.⁷⁸ Tyto radikálně levicové iniciativy jsou ale spíše marginálními proudy v andaluské společnosti a většina lidí identifikujících se s levicí sympatizuje s PSOE. Během svých více než třiceti let autonomního vládnutí se tato strana v Andalusii zaměřovala na zlepšení situace obyvatel trpících materiální nouzí

---

⁷³ Vazquez, „Cultura jornalera, poder popular y liderazgo mesiánico: antropología política de Marinaleda“, 48-50.

⁷⁴ Pérez, „Sobre los Andaluces“, 62-68.

⁷⁵ Vazquez, „Cultura jornalera, poder popular y liderazgo mesiánico: antropología política de Marinaleda“, 22-30.

⁷⁶ „Estatutos del SAT“, Sindicato Andaluz de Trabajadores (SAT) | un sindicato a pie de Tajo, <http://www.sindicatoandaluz.org/?q=node/150> (staženo 12. 4. 2015).

⁷⁷ „Qué es la CUT?“, CUT, <http://lacut.net/principal/que-es-la-cut.html> (staženo 12. 4. 2015).

⁷⁸ Vazquez, „Cultura jornalera, poder popular y liderazgo mesiánico: antropología política de Marinaleda“, 20-22.

a uváděla do praxe programy směřované na jejich podporu. Klíčovou roli v tomto sehrál vstup Španělska do Evropského hospodářského společenství, posléze pak čerpání financí z fondů Evropské Unie. Asi nejznámějším programem, jenž měl za cíl zlepšení situace zemědělských dělníků, se stal Plán agrárního zaměstnání (Plan de Empleo Agrario, zkráceně PER) z roku 1986, který bude blíže představen v části práce zabývající se ekonomickými faktory ovlivňujícími politické chování Andalusanů.⁷⁹ Tyto politické aktivity a reformy PSOE se setkávaly ve společnosti se značným ohlasem a přispívaly k volebním úspěchům levicové strany.

2.2 Sociopolitické faktory

Politické chování Andalusanů je, jak bylo analyzováno v předešlé části práce, hluboce ovlivněno minulostí a vývojem, kterým si toto autonomní společenství prošlo v posledních desítkách let. Historické okolnosti do značné míry zformovaly myšlení populace a to se projevuje i v současnosti. Některé sociopolitické faktory, jimiž se budeme zabývat v tomto segmentu, rovněž výrazně souvisejí s historií a jsou jí ovlivněny. Patří mezi ně andaluský nacionalismus, politická kultura, či samotná identifikace osob s jednotlivými politickými stranami a jejich zařazení na ideologickou škálu.

2.2.1 Politická kultura

Politická kultura Andalusanů má některá specifika a definující jevy. Jak vidíme v teoretické části práce, jež pojednávala o indikátorech politického chování občanů, obyvatelé v Andalusii nahlíží na politiku jako takovou spíše negativně.⁸⁰ S tím souvisí nezájem o politické dění a celková pasivita v tomto směru. Andalusané obecně nevnímají kladně příslušnost k politickým stranám či hnutím, v průzkumech veřejného mínění týkajících se hodnocení organizací aktivních ve veřejném prostoru se nejlépe umisťují neziskové organizace a nejhůře politické strany a orgány.⁸¹ Společnost vnímá politiku jako něco vzdáleného, více než polovina o ni nejeví žádný zájem a vzbuzuje v nich negativní pocity (vztek, nedůvěru). Jev, kdy touto optikou nahlíží většinová populace na politiku, zároveň však dlouhá léta podporuje jednu a tentýž politickou stranu, se může zdát rozporuplný. Souvisí s již analyzovanými fenomény, jako je

---

⁷⁹ Pérez, „Estructura Social y Política de Andalucía: Lecturas“, 105-110.

⁸⁰ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 15. 4. 2015).

⁸¹ Estrada a Yruela, eds., „La Sociedad Andaluza“, 35.

paradox uspokojení, a také s dalšími složkami politické kultury, z nichž jednou z nejvíce definujících je podpora silného sociálního státu. Andalusané vyžadují od instituce státu řešení všech problémů postihujících autonomní společenství a přisuzují mu velmi důležitou roli. Důkazem může být stupeň důvěry v jednotlivé instituce, autonomní parlament a vláda jsou v tomto ohledu nejúspěšnější. Během období vlády PSOE tato strana realizovala politiku, která se nesla v duchu její ideologie, tedy rozsáhlých výdajů a budování silného státu blahobytu. Obyvatelé Andalusie toto úsilí, které mělo za cíl pozvednutí úrovně života, velmi kvitovali a totéž očekávají v současnosti. Vše je dnes navíc umocněno aktuální problematickou situací a lidé postižení efekty krize očekávají od státu pomoc a aktivitu směřovanou k akutnímu řešení neutěšené situace. Proto se nadále identifikují s programovými hodnotami, jež prosazuje levicová PSOE.⁸² Podpora sociálního státu je obecným jevem napříč celým spektrem andaluské populace, jisté rozdíly jsou však i zde patrné a názorová diferenciacie je podobná jako u paradoxu uspokojení. Pro skupinu lidí patřících do nižších sociálních vrstev je vize státu blahobytu stále neoddiskutovatelná, trpí chudobou a vidí rozdíly ve společnosti jako nutný problém k řešení. Občané, kteří nejvíce pocítili kladné efekty státu blahobytu a kteří patří převážně do středních vrstev, jsou otevřenější k alternativním formám správy státu a k jiným politickým metodám, než prosazuje PSOE.⁸³

Jev, ke kterému v andaluské společnosti z hlediska podpory státu blahobytu dochází, lze obecněji charakterizovat jako politicky neaktivní obyvatelstvo, které vidí správu věcí veřejných jako takovou spíše negativně, ale vyžadující od státu silnou roli v řešení jeho problémů. Tento nezájem a na druhé straně veliká očekávání a požadavky se zdají paradoxní. To, že PSOE byly odpouštěny korupční skandály a strana opět v posledních volbách vyhrála, do určité míry ilustruje přístup Andalusanů k politice. Nutno však dodat, že obrovský úspěch protestního hnutí Podemos předznamenává rostoucí kritičnost občanů.⁸⁴ Dlouho přetrvávající pasivita občanů je způsobena již zmíněnými historickými faktory jako je latifundistická struktura zemědělství, absence střední třídy či chudoba. Všechny tyto problémy zároveň vyústily v to, že nově vzniklé autonomní

---

⁸² „Actualidad - campañas“, Inicio - PSOE de Andalucía, <http://www.psoeandalucia.com/actualidad/campanas/> (staženo 15. 4. 2015).

⁸³ Estrada a Yruela, eds., „La Sociedad Andaluza“, 107-123.

⁸⁴ „Elecciones al Parlamento de Andalucía“, Elecciones Parlamento Andalucía 2015, http://www.resultadoseleccionesparlamentoandalucia2015.es/01AU/DAU01999CM_L1.htm (staženo 15. 4. 2015).

společensví se pod vládou socialistické strany proměnilo v silný sociální stát. Ostatně rozsáhlé výdaje byly nutnými nástroji pro modernizaci a rozvoj velmi zaostalého regionu.⁸⁵

Andaluská populace se dá označit za převážně levicově orientovanou, což bylo možné pozorovat v části práce zabývající se jednotlivými indikátory politického chování. Na ideologické škále, kde číslo 10 symbolizovalo extrémní pravici a číslo 1 extrémní levici, se většina dotázaných ztotožnila se středo-levicovými hodnotami (průměr 4,5). Na identické škále přisuzují Andalusané hodnotu 4,3 vládnoucí PSOE a opoziční pravicový PP vidí jako dosti více profilovaný (7,6). Je tedy logické, že pokud sami sebe volí definují jako středo-levicové, pak mají nejbliže k socialistické straně, již přisuzují takřka stejné ideologické hodnoty. Zajímavé však je, že Partido Popular nevnímají jako středo-pravicovou stranu, ale řadí ji do pravicového až krajně pravicového spektra. Fenomén identifikace vlastní osoby a jednotlivých stran s politickou ideologií rovněž souvisí s veškerými faktory ovlivňujícími politické chování andaluské populace.⁸⁶

2.2.2 Nacionalismus

Andalusie došla k autonomnímu statutu rychlejší cestou díky zařazení po boku historických regionů Katalánska, Baskicka a Galicie dle článku 151 ústavy z roku 1978.⁸⁷ Na rozdíl od všech těchto autonomních společensví zde však neexistují výrazné nacionalistické tendence směřující k zisku větších kompetencí či dokonce odtržení od Španělska. Dle výsledku průzkumů veřejného mínění je procento obyvatel, kteří se cítí být pouze Andalusany, zanedbatelné. Rovněž požadavek jiného uspořádání, kde by měly autonomie právo na sebeurčení a mohly se tak stát samostatnými státními útvary, je v andaluské společnosti marginální. Dokonce převažuje i počet lidí volajících po centralistickém režimu nad těmi, kteří by uvítali rozšíření pravomocí.⁸⁸ V Andalusii je národní identita duální, občané se cítí být stejnou měrou Andalusany i Španěly. Separatismus a radikální nacionalismus jsou naprosto ojedinělými názorovými proudy a

---

⁸⁵ Castillo, La sociedad andaluza del siglo XXI. Diversidad y cambio, 92-93.

⁸⁶ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 20. 4. 2015).

⁸⁷ Romero, „Tiempos de cambio: Andalucía hacia la transición autonómica: Sociedad, partidos políticos e instituciones“, 60-75.

⁸⁸ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 20. 4. 2015).

důkazem jsou i nízké preference politických stran, které tyto požadavky mají jako součást své agendy. Nejvýznamnějším zástupcem této linie je strana Partido Andalucista (PA), která nemá zastoupení v autonomním parlamentu od roku 2008. V dřívějších letech vždy překonala pětiprocentní hranici nutnou pro vstup do tohoto orgánu zákonodárné moci, nicméně volební zisky oscilovaly okolo této úrovně a největším úspěchem byl výsledek z roku 1990, kdy si PA připsalo 10,8% hlasů.⁸⁹

Roli v neúspěchu strany PA hraje nejen absence výraznějších nacionalistických tendencí v andaluské společnosti, ale i PSOE, která díky své historické úloze prakticky monopolizovala politický proud národního cítění.⁹⁰ Socialistická strana sehrála klíčovou roli v cestě Andalusie k autonomnímu statutu a stala se hybatelem událostí vedoucích k rozšíření kompetencí a zařazení po boku historických regionů. Referendum z roku 1980 znamenalo silnou proklamaci andaluského nacionalismu (nikoliv však radikálního) a nakonec díky obrovskému tlaku společnosti centrální vláda souhlasila s novým autonomním statutem. PSOE byla v této situaci významným aktérem a důrazně se stavěla proti snahám Andalusii výsadní postavení upřít a zamezit rozšíření pravomocí.⁹¹ Díky tomuto jednání levicová strana do značné míry získala sympatie voličů a stala se symbolem andaluské duální národní identity. Z toho důvodu je specifický andaluský nacionalismus jedním z dalších faktorů majících vliv na politické chování a způsobujících fenomén politické setrvačnosti.

2.3 Ekonomické faktory

Andalusie byla během celého dvacátého století sužována ekonomickými problémy a ztělesňovala velice zaostalý region. Její populace trpěla chudobou, nedostatečně rozvinutým školstvím, zdravotnictvím, infrastrukturou a celkové panorama tohoto území na jihu Španělska mělo daleko k vyspělé evropské zemi. V současné době lze však andaluskou společnost označit jako moderní z řady hledisek i přesto, že tohoto stavu se dosáhlo se zpožděním, které stále vůči zbytku Španělska v některých oblastech existuje. Došlo k nepopíratelnému rozvoji v ekonomických aspektech, nutno však podotknout, že zde lze i dnes spatřovat závažné problémy. Ekonomický růst je nedostatečný pro absorpci pracovní síly, která je v Andalusii k dispozici, což je vzhledem ke struktuře autonomní ekonomiky zatím neřešitelný problém. Dřívější

---

⁸⁹ Castillo, „Elecciones y poder político en Andalucía 1982-2004“, 98.

⁹⁰ Ángel Cazorla Martín (Universidad de Granada), v osobním rozhovoru s autorem, 13. listopadu 2013.

⁹¹ Romero, „Tiempos de cambio: Andalucía hacia la transición autonómica: Sociedad, partidos políticos e instituciones“, 107-113.

dominanci agrárního sektoru postupně vystřídaly služby a sektor vědy a výzkumu je stále zaostalý. I vzhledem k přetrvávající nízké podnikatelské aktivitě proto na trhu nenacházejí uplatnění absolventi technických a vědeckých oborů a Andalusie čelí masivnímu odlivu lidského kapitálu do zahraničí.⁹² Celá situace je v současnosti ještě umocněna dopady ekonomické krize, jež postihla Andalusii v obrovské míře a nezaměstnanost dosahuje alarmujících hodnot (33,6%).⁹³

2.3.1 Nezaměstnanost a materialismus

Nezaměstnanost je v Andalusii strukturálním problémem a postihuje tuto autonomii od dob vzniku až po současnost. Jak bylo analyzováno v části práce zabývající historickými faktory, špatnou situaci se nepodařilo vyřešit ani během jednotlivých etap dvacátého století (druhá španělská republika, frankismus, novodobá demokratická historie).⁹⁴ Nedostatek pracovních míst a nezaměstnanost ovlivnily myšlení Andalusanů a mají samozřejmě dopad i na jejich politické chování. Většina populace vidí vysokou nezaměstnanost jako nejzávažnější problém postihující ji samotnou i autonomní společenství celkově.⁹⁵ Největší starostí obyvatel je získat pracovní místo a udržet si ho, což způsobuje ryze materiální preference při hledání zaměstnání. Značná část lidí upřednostňuje vyšší platu a finanční jistoty před jinými méně materiálními hodnotami, jako je osobní realizace nebo pracovní růst. Tímto faktem se odlišují od zbytku španělského národa, který více zdůrazňuje i tyto nemateriální atributy.⁹⁶ Struktura hospodářství, kdy dříve převládalo zemědělství a nyní převzal vedoucí postavení sektor služeb, nenasvědčuje tomu, že by v blízké budoucnosti nastala nějaká změna, co se týče nabídky zaměstnání a preferencí občanů při jeho hledání. V důsledku malého množství kvalitních pracovních pozic je logické, že Andalusané upřednostňují především materiální atributy práce. Navíc tato struktura trhu práce způsobuje odliv vzdělaných

---

⁹² Estrada a Yruela, eds., „La Sociedad Andaluza“, 24-25.

⁹³ „EPA de Andalucía“, Economía | Macroeconomía | Todos los datos macro, <http://www.datosmacro.com/para-epa/espana-comunidades-autonomas/andalucia> (staženo 22. 4 2015).

⁹⁴ Francisco Alejo Fernandez et al., eds., *Cultura andaluza: geografía, historia, arte, literatura, música y cultura popular*, Knihy Google, (Alcala de Guadaira: MAD, 2003), 164, <https://books.google.cz/books?id=QWo2JlvxiuUC&pg=PA165&lpg=PA165&dq=guerra+civil+en+andalucia+muertos&source=bl&ots=1Z5Z-80BJO&sig=URyEb6UIxP9WxUQoLJsSNfNNqMo&hl=cs&sa=X&ei=zno7VfrcO5HvarfDgUg&ved=0CDkQ6AEwAw#v=onepage&q=guerra%20civil%20en%20andalucia%20muertos&f=false> (staženo 22.4. 2015).

⁹⁵ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 22. 4. 2015).

⁹⁶ Castillo, „La sociedad andaluza del siglo XXI. Diversidad y cambio“, 116-117.

lidí do zahraničí (především absolventů technických a vědeckých oborů). Jedná se o vrstvu obyvatel, kteří jsou kritičtější a nespokojují se s dosaženým stupněm modernizace (paradox uspokojení), tudíž i vytvářejí vyšší tlak na vládnoucí elity.⁹⁷

Na mechanismech, jimiž se Andalusané při výběru zaměstnání řídí, je možné pozorovat rysy materialistické společnosti. Z hlediska postmaterialistické teorie je Andalusie ještě ne zcela moderním regionem. Postmaterialismus označuje za kulturně-společenskou změnu, kdy v důsledku ekonomického růstu a celkového materiálního zabezpečení lidé začínají upřednostňovat jiné hodnoty. Typickými materialistickými hodnotami ve smyslu politiky státu je udržet řád, stabilní ekonomiku či zajistit ekonomický růst. V postmaterialistické společnosti nabývají na důležitosti ekologické nebo humanistické otázky a důraz na seberealizaci jednotlivce. Tento jev probíhá v plně moderní společnosti, jež žije v materiálním blahobytu.⁹⁸ Jak vyplývá z analýzy historického vývoje Andalusie a ze situace, v níž se nyní nachází, její společnost trpí stále nedostatky, které jsou ještě více umocněny krizí. Proto i ve srovnání se zbytkem Španělska andaluská populace více upřednostňuje materialistické otázky (udržení řádu, ekonomický růst) před postmaterialistickými (zapojení se do politických záležitostí, budování humánnější společnosti).⁹⁹ Jeví se logicky, že v situaci, jaká je nyní v Andalusii, vidí drtivá většina jako nejvíce problematické ekonomické záležitosti (nezaměstnanost, růst). Pouhý zlomek obyvatel (0,8%) například vnímá jako důležité ekologické otázky.¹⁰⁰ Celkově Andalusané upřednostňují ekonomický růst před ochranou přírody, a to i přes důležitost životního prostředí pro klíčový sektor jejich ekonomiky - turistický ruch. Důkazem je na autonomním spektru marginálnost stran majících jakou důležitou součást své agendy ekologické otázky.¹⁰¹ Z preference materialistických hodnot před postmaterialistickými vyplývá volební chování, které je v Andalusii definováno politickou setrvačností ve prospěch PSOE. Levicová strana přikládá ve svém programu velkou důležitost materiálním otázkám, které nejvíce postihují populaci (nezaměstnanost, chudoba) a sociální politikou se snaží tyto problémy řešit. Proto v situaci, kdy je obrovský počet lidí bez práce a region je stále

---

⁹⁷ Estrada a Yruela, eds., „La Sociedad Andaluza“, 28.

⁹⁸ Inglehart, „The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics“, 4-8.

⁹⁹ Castillo, „La sociedad andaluza del siglo XXI. Diversidad y cambio“, 117-121.

¹⁰⁰ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 24. 4. 2015).

¹⁰¹ Castillo, „La sociedad andaluza del siglo XXI. Diversidad y cambio“, 117-121.

zaostalý, lidé upřednostní především materialisticky orientovanou PSOE před např. ekologickými stranami.¹⁰²

2.3.2 Klientelismus

Během více než třiceti let autonomního vládnutí PSOE v Andalusii region prodělal výraznou modernizaci a špatná situace se po všech stránkách změnila k lepšímu. Došlo k rozvoji infrastruktury, služeb, školství, zdravotnictví a celkově se zvýšila úroveň života obyvatel.¹⁰³ To, jaký vliv měl tento vývoj na politické chování Andalusanů, již bylo rozebráno v části týkající se historických faktorů. Politika PSOE však přinesla další fenomén, a to politický klientelismus ve vztahu k voličům. Část podpory, již levicová strana disponuje, není založena na sympatiích či ideologické afinitě jejich voličů, ale na klientelistické struktuře vztahu s nimi. Klíčovým faktorem pro existenci tohoto jevu je vysoká nezaměstnanost a chudoba. Výsledkem je, že nezaměstnanost místo toho, aby sloužila jako zbraň vůči vládoucí straně, se stává zdrojem vládnutí, který PSOE velmi dobře využívá. Strana prostřednictvím zvyšování výdajů a budováním rozsáhlé sociální záchranné sítě podporuje nezaměstnané občany, většina finančních prostředků směřovaných na zlepšení situace je využito přímo jako sociální podpora. Tato politika bývá často kritizována opozičními stranami, jež apelují na nutnost přistupovat k celé situaci jiným způsobem.¹⁰⁴ Typickým příkladem je Plán agrárního zaměstnání (Plan de Empleo Agrario – zkráceně PER), reforma, jež byla spuštěna v roce 1986 a má za cíl zlepšení situace andaluských rolníků.¹⁰⁵ Tento program zajistil zemědělským námezdním dělníkům poprvé v historii stabilní příjem a možnost čerpat speciální typ sociálních dávek. Vzbudil však řadu kontroverzí, často byl zneužíván a rolníci pracovali načerno, zatímco pobírali sociální podporu. Existovaly případy rurálních zón, kde skutečný počet nezaměstnaných tvořil pouhých 10% celkového množství lidí pobírajících dávky. Sociálně štedrá politika PSOE vedla k pěstování závislosti znevýhodněných občanů na státní podpoře a ke zformování strachu, že pokud by došlo ke změně vládoucí strany, celý tento systém by skončil, a tím k prokazatelně menší volební volatilitě. Strana touto formou klientelismu získala

---

¹⁰² „Actualidad - campañas“, Inicio - PSOE de Andalucía, <http://www.psoeandalucia.com/actualidad/campanas/> (staženo 24. 4. 2015).

¹⁰³ Pérez, „Andalucía entre dos siglos“, 101-103.

¹⁰⁴ Pérez, „Estructura Social y Política de Andalucía: Lecturas“, 197-199.

¹⁰⁵ Ibid., 121.

podporu u rozsáhlé skupiny nezaměstnaných, nízkopříjmových skupin obyvatel a u lidí pracujících v zemědělském sektoru.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ Pérez, Sobre los Andaluces, 82-90.

3. Závěr

V Andalusii existuje fenomén politické setrvačnosti, který se projevuje stabilním příklonem k levicové straně PSOE již od dob vzniku samotné autonomie. V obecné rovině lze konstatovat, že obyvatelé tohoto autonomního regionu na jihu Španělska jsou levicově orientovaní a ztotožňují se s hodnotami, které socialisté prosazují.¹⁰⁷ Politické chování Andalusanů je ovlivněno řadou jevů, jež do značné míry zformovaly jejich myšlení a názory. Jedná se o faktory historické, sociopolitické a ekonomické.

Pro úspěchy, které zde PSOE sklízí, jsou určující historické okolnosti, jež mají dále vliv i na sociopolitické a ekonomické souvislosti. Andalusie byla po dobu celého dvacátého století zaostalým regionem a její obyvatelé trpěli závažnými existenčními problémy. Panorama se začalo měnit s pádem frankova režimu a k nejrozsáhlejším změnám došlo v novodobé demokratické historii. Jihošpanělské autonomní společenství prodělalo hlubokou modernizaci a přiblížilo se více zbytku země. Během celého procesu byla PSOE vládnoucí stranou a stala se symbolem a nositelem změny. I v dnešní době, kdy Andalusii postihují závažné problémy vyvolané ekonomickou krizí a zaostalost je zde stále vůči zbytku Španělska a zemí EU patrná, většina populace hodnotí svou osobní situaci kladně a příklon k PSOE je s drobným poklesem stálou konstantou.¹⁰⁸ To je jednoznačně způsobeno právě historickým vývojem, lidé současné negativní panorama vnímají optikou ovlivněnou minulostí, kdy byla situace o poznání závažnější. Analyzovaný fenomén paradoxu uspokojení je zakořeněn hluboko v andaluské společnosti a socialisté z něj stále těží. Region prodělal v novodobé historii rozsáhlé změny, lidé je ještě pořád asimilují a pociťují vděčnost PSOE, která byla jejich hybatelem. Tento jev brzdí modernizaci a zapřičiňuje politickou setrvačnost. Dalším výrazným historickým faktorem ovlivňujícím volební chování je latifundistická struktura zemědělství. Vzhledem k dřívější polarizaci společnosti na bohatou menšinu disponující půdou a chudé rolníky jí obhospodařující, se zformoval vzorec boje vykořisťované většiny proti majetné úzké elitě. Potom je logické, že se lidé identifikují s názory prosazovanými levicovými politickými stranami založenými na solidaritě a

---

¹⁰⁷ „Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 20. 4. 2015).

¹⁰⁸ „Elecciones al Parlamento de Andalucía“, Elecciones Parlamento Andalucía 2015, http://www.resultadoseleccionesparlamentoandalucia2015.es/01AU/DAU01999CM_L1.htm (staženo 30. 3. 2015).

sociálním cítění. A to i přesto, že nyní již není zemědělství pro Andalusii klíčovým sektorem a je zde přítomna poměrně silná střední třída, která v minulosti prakticky neexistovala.

Historické okolnosti se promítají do současnosti a formují také sociopolitické faktory mající vliv na volební chování populace. Mezi ně patří politická kultura obyvatel, která je definována apatičností a averzí vůči politice jako takové, avšak zároveň požadavkem silné role státu v řešení problémů. Podpora státu blahobytu je v Andalusii vzhledem ke stále přetrvávající zaostalosti a chudobě veliká, proto se lidé identifikují s programovými hodnotami PSOE. Role, již strana v minulosti plnila, způsobila u Andalusanů navyknutí si na sociálně štedrou politiku a její očekávání i v současnosti. Averze a malá aktivita obyvatelstva ve vztahu k politice mají negativní vliv na situaci v regionu, v důsledku nezájmu jsou přehlíženy korupční skandály, což se PSOE v minulosti vyplatilo. Podstatným faktorem, ze kterého se socialistům rovněž podařilo těžit, je specifický andaluský nacionalismus. Jedná se o duální identitu, kdy se většina populace cítí být stejnou měrou Španěly i Andalusany. Radikální nacionalistické tendence jsou ve společnosti marginální a politické strany je prosazující mají slabou podporu. PSOE rovněž těží z klíčové historické role, kterou hrála v zisku autonomního statutu a díky tomu se stala stranou prakticky monopolizující andaluský nacionalismus.

Politickou setrvačnost ve prospěch socialistů způsobují také ekonomické faktory, jež jsou definovány rovněž chudobou a zaostalostí. Nezaměstnanost, jejich nejvýraznější zástupce, přetrvává v Andalusii až do současnosti a nyní je ještě více umocněna ekonomickou krizí. To má vliv na preference obyvatel při hledání práce a na jejich celkové myšlení. V důsledku toho je zde patrná materialistická orientace a postmaterialistickým hodnotám typickým pro vyspělé společnosti není přikládána taková důležitost. Vysoká nezaměstnanost způsobuje, že lidé upřednostňují ekonomické faktory (růst, stabilita) před například ekologickými otázkami. Logickým důsledkem je pak podpora ryze materialisticky orientované PSOE. Vzhledem k zaostalosti se zde také rozvinul fenomén specifické formy klientelismu. Levicová strana zde prostřednictvím rozsáhlé sociální záchranné sítě a vysokých výdajů podporuje během celého období svého vládnutí nezaměstnané a ekonomicky znevýhodněné obyvatelstvo. To v konečném důsledku zapříčiňuje, že nezaměstnanost a chudoba se stává zdrojem jejího vládnutí. Nízkopříjmové skupiny populace a nezaměstnaní se stávají závislí na ekonomické podpoře a ve strachu o tyto benefity přijít volí PSOE.

Summary

In Andalusia there is a traditional phenomenon of political inertia in terms of voting behavior of the population. The left-wing party PSOE has been governing in this autonomous community since the origin of the Andalusian Parliament. This is a unique case in Spain – it is the only region, where the same party has been in the lead throughout the whole democratic history. Generally, we can affirm that the Andalusians have a left-wing political orientation and the values that PSOE is promoting are close to their personal attitude. This feeling, which is omnipresent in the society, is a consequence of many issues that have gradually formed the thinking of the people. There are different types of factors that are connected with the political behavior. We can classify them into three groups – historical, sociopolitical and economical issues.

The main historical problems that have affected Andalusia are the underdevelopment and poverty. The region located in the south of Spain was during whole the 20th century suffering from issues connected with underdevelopment and the people were living in bad conditions. This situation changed with the end of Franco's regime and Andalusia started to develop. PSOE was during the process of modernization the leading party and the people were thankful for the improvement of the panorama. This feeling has emerged into the satisfaction paradox, which is one of the main reasons, why the socialists are still the most voted andalusian party. Other factor that has formed the political behavior is the latifundium and the structure of agriculture. The historical issues have the biggest influence in the thinking of the Andalusians and also are the cause of nowadays problems. The sociopolitical and economical factors such as the political culture, nationalism, the unemployment and the clientelism are also formed by the historical development and are important for the people at the time, when they decide what party should vote.

As we have seen in the study, the support that PSOE has in Andalusia is not just a simple coincidence and it has deep reasons, which are connected with the history and also with the actual situation (sociopolitical and economical factors).

Seznam zdrojů

Knížní zdroje

Antonio M. Jaime Castillo, *Elecciones y poder político en Andalucía 1982-2004* (Sevilla: Centro de Estudios Andaluces, 2005).

Jeffery J. Mondak, *Personality and the Foundations of Political Behavior*, Knihy Google, (New York: Cambridge University Press, 2010), 7,
https://books.google.cz/books?id=IbMQ04Er_C4C&printsec=frontcover&dq=political+behavior&hl=cs&sa=X&ei=E3IuVcGjBc7-aMy-gIgE&ved=0CCAQ6AEwAA#v=onepage&q=political%20behavior&f=false (staženo 20. 1. 2015).

Manuel Ruiz Romero, *Tiempos de cambio: Andalucía hacia la transición autonómica: Sociedad, partidos políticos e instituciones* (Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla, 2008).

Francisco Rosell, *Treinta años de nada*, (Córdoba: Almuzara, 2008).

Eduardo Moyano Estrada a Manuel Pérez Yruela, eds., *La Sociedad Andaluza* (Córdoba: Instituto de Estudios Sociales de Andalucía, 2003).

Leandro Alvarez Rey, *Andalucía y la guerra civil: estudios y perspectivas*, Knihy Google, (Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla 2006), 32-36,
<https://books.google.cz/books?id=Lx0JKDfBTPOC&pg=PA142&lpg=PA142&dq=andaluc%C3%ADa+franquismo&source=bl&ots=zIgKbdigDo&sig=ipCtr6032fkCsXQzhaB6SIIt2GNI&hl=cs&sa=X&ei=sxU6VYy8CNHTaNNVgcAE&ved=0CFYQ6AEwCQ#v=onepage&q=andaluc%C3%ADa%20franquismo&f=false> (staženo 5. 4. 2015).

Francisco Alejo Fernandez et al., eds., *Cultura andaluza: geografía, historia, arte, literatura, música y cultura popular*, Knihy Google, (Alcala de Guadaira: MAD, 2003), 164,
<https://books.google.cz/books?id=QWo2JlvxiuUC&pg=PA165&lpg=PA165&dq=guerra+civil+en+andalucia+mueartos&source=bl&ots=1Z5Z-80BJO&sig=URyEb6UIxP9WxUQoLJsSNfNNqMo&hl=cs&sa=X&ei=zno7VfrcO5Hv arfDgUg&ved=0CDkQ6AEwAw#v=onepage&q=guerra%20civil%20en%20andalucia%20mueartos&f=false> (staženo 5.4. 2015).

José Cazorla Pérez, *Estructura Social y Política de Andalucía: Lecturas* (Granada: José Carlos Urbano Delgado, 2000).

José Cazorla Pérez, *Andalucía entre dos siglos*, (Granada: Escuela Superior de Comunicación, 2006).

Felix Talego Vazquez, *Cultura jornalera, poder popular y liderazgo mesiánico: antropología política de Marinaleda* (Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla, 1996).

José Cazorla Pérez, *Sobre los Andaluces* (Málaga: Librería Ágora, 1990).

Antonio M. Jaime Castillo, *La sociedad andaluza del siglo XXI. Diversidad y cambio* (Sevilla: Fundación Centro de Estudios Andaluces, 2009).

Ronald Inglehart, *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*, Knihy Google, (Princeton: Princeton University Press, 1977), 4-8, <https://books.google.cz/books?id=wX59BgAAQBAJ&pg=PP1&dq=The+Silent+Revolution:+Changing+Values+and+Political+Styles+among+Western+Publics&hl=cs&sa=X&ei=f-RIVYfVC4bmaPLZgaAF&ved=0CCIQ6AEwAA#v=onepage&q=The%20Silent%20Revolution%20Changing%20Values%20and%20Political%20Styles%20among%20Western%20Publics&f=false> (staženo 24. 4. 2015).

Internetové zdroje

„Elecciones al Parlamento de Andalucía“, Elecciones Parlamento Andalucía 2015, http://www.resultadoseleccionesparlamentoandalucia2015.es/01AU/DAU01999CM_L1.htm (staženo 30. 3. 2015).

„Estudio General de Opinión Pública de Andalucía Edición EGOPA Invierno 2015“, CADPEA :: Centro de Documentación Política y Electoral de Andalucía, http://www.cadpea.org/documentos/EGOPA/EGOPA_67/EGOPA%20Invierno%202015.pdf (staženo 15. 1. 2015).

„Mariano Rajoy: «Tengo la convicción moral de que fue ETA»“, *elmundo.es*. Líder de información en español, <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/03/13/espana/1079151420.html> (staženo 18. 1. 2015).

„Elecciones Generales de 14 de marzo de 2004“, Congreso de los Diputados, <http://www.congreso.es/consti/elecciones/generales/resultados.jsp?fecha=14/03/2004> (staženo 18. 1. 2015).

„Resultado de las elecciones al Parlamento de Andalucía celebradas el día 9 de marzo del año 2008“, Web del Parlamento de Andalucía, http://www.parlamentodeandalucia.es/opencms/export/portal-web-parlamento/contenidos/pdf/JuntaElectoral/Resultados/BOJA_2008_63.pdf (staženo 18. 1. 2015).

„Manuel Chaves, vicepresidente tercero y nuevo ministro de Política Territorial“, *El Correo de Andalucía - Noticias de Sevilla y su provincia*, <http://elcorreoweb.es/manuel-chaves-vicepresidente-tercero-y-nuevo-ministro-de-politica-territorial-MBEC168015> (staženo 20. 1. 2015).

„Resultado de las elecciones al Parlamento de Andalucía celebradas el día 25 de marzo del año 2012“, Web del Parlamento de Andalucía, http://www.parlamentodeandalucia.es/opencms/export/portal-web-parlamento/contenidos/pdf/JuntaElectoral/Resultados/2012-0412-Resolucion_RESULTADOS_ELECTORALES.pdf (staženo 18. 1. 2015).

„EPA de Andalucía“, *Economía | Macroeconomía | Todos los datos macro*, <http://www.datosmacro.com/paro-epa/espana-comunidades-autonomas/andalucia> (staženo 7. 4. 2015).

„Andalucía“, Economía | Macroeconomía | Todos los datos macro,
<http://www.datosmacro.com/paro-epa/espana-comunidades-autonomas/andalucia>
(staženo 7. 4. 2015).

„Agricultura“, Junta de Andalucía,
<http://www.juntadeandalucia.es/andalucia/economia/agricultura.html> (staženo 8. 4. 2015).

„Estatutos del SAT“, Sindicato Andaluz de Trabajadores (SAT) | un sindicato a pie de Tajo, <http://www.sindicatoandaluz.org/?q=node/150> (staženo 12. 4. 2015).

„Qué es la CUT?“, CUT, <http://lacut.net/principal/que-es-la-cut.html> (staženo 12. 4. 2015).

„Actualidad - campañas“, Inicio - PSOE de Andalucía,
<http://www.psoeandalucia.com/actualidad/campanas/> (staženo 15. 4. 2015).

Ostatní zdroje

Ángel Cazorla Martín (Universidad de Granada), v osobním rozhovoru s autorem, 11. října 2013.

